

Jedna informacja — a źródeł mnóstwo!

WIEDZA W PIGUŁCE

Dla nauczyciela

Porównanie sposobu zaprezentowania informacji w wielu różnych źródłach pozwala na celniejszą ocenę, który materiał będzie dla Ciebie najprzydatniejszy. Sprzyja również krytycznemu spojrzeniu na dostępne źródła — dzięki temu łatwiej możemy wskazać intencję nadawcy, a także stopień wiarygodności przekazu.

Jednym z najważniejszych czynników kształtujących przekazy medialne jest intencja nadawcy — a więc to, co chciał osiągnąć poprzez rozpowszechnienie utworu czy tekstu. Wpływa na nią nie tylko cel czy funkcja komunikatu (np. zareklamowanie, przekonanie do danego poglądu czy informowanie), lecz także jego grupa docelowa. W inny sposób mówi się do młodzieży, w inny do dorosłych; w inny do znawców dziedziny, inaczej do laików.

Rzadko kiedy zdarzają się bezstronne artykuły, a i one przekazują tylko wybrane informacje na dany temat. Oddzielenie opinii od faktów jest kluczowe w krytycznej ocenie tekstów. Dzięki niej możesz uniknąć manipulacji, a także nieświadomego przyjmowania perspektywy autora. Większość materiałów dostępnych w internecie zawiera opinie ich twórców. Nawet jeśli na pierwszy rzut oka artykuł jest informacyjny, podczas uważnej lektury można dostrzec wyznaczniki subiektywnego punktu widzenia.

Zlewanie się informacji i opinii łatwo zaobserwować w reklamach. Z jednej strony opowiadają one o produkcie, z drugiej zaś przedstawiają jego subiektywną ocenę. Podczas odbioru przekazów medialnych warto zwracać uwagę na pojawianie się takich oceniających określeń.

Na to, w jaki sposób prezentowane są informacje, wpływają nie tylko opinie autorów. Również zastosowany gatunek medialny narzuca określony sposób mówienia o danym temacie: czego innego oczekujemy od felietonu, a czego innego od radiowego wydania wiadomości. Charakter i ograniczenia źródła zależą również od kanału komunikacyjnego, np. informacje zamieszczone w internecie są często aktualniejsze niż książki. Nie mogą one również oddziaływać na zmysł słuchu, w przeciwieństwie do radia czy telewizji.

Warto jednocześnie pamiętać, że do niektórych źródeł można dotrzeć poprzez różne kanały komunikacyjne. Dotyczy to m. in. codziennej prasy, drukowanej i udostępnianej w sieci.

Niezależnie od różnych czynników wpływających na kształt przekazów, najważniejszym kryterium ich oceny jest zawsze ich wiarygodność.

Dla ucznia

Kiedy szukasz wiarygodnych informacji, często trafiasz na kilka materiałów na ten sam temat. Dobrze jest porównać ich treść i formę, aby wybrać najlepsze źródło. W tym celu zastanów się przede wszystkim, który przekaz:

- jest najbardziej wiarygodny? (Czy np. napisał go znawca danej dziedziny albo świadek wydarzenia?)
- dostarcza Ci najwięcej potrzebnych wiadomości?

- jest napisany najbardziej rzetelnie? (Czy np. autor zadbał o podanie linków do innych tekstów i czy mówi, skąd czerpał swoje wiadomości?)
- powołuje się na sprawdzone źródła? (Czy autor np. postarał się, aby dotrzeć do najnowszych informacji i zastanowił się, czy każde źródło jest godne zaufania?)
- jest najbardziej obiektywny, bezstronny?

Pomyśl również, jaki cel miał autor każdego z przekazów. Czy zależało mu przede wszystkim na:

- dokładnym przekazaniu informacji?
- przekonaniu czytelnika do swojego poglądu?
- zareklamowaniu czegoś albo nakłonieniu do czegoś?
- czymś jeszcze innym, np. zażartowaniu z kogoś?

POMYŚL NA LEKCJĘ

Uczestnicy i uczestniczki na zajęciach dowiedzą się, że informacje z różnych źródeł warto ze sobą porównywać, oraz zastosują porównywanie w praktyce.

Cele operacyjne

Uczestnicy i uczestniczki:

- Wiedzą, że można znaleźć informację na dany temat w różnych miejscach.
- Wiedzą, że nie każdy tekst jest obiektywny.
- Potrafią porównać informacje zdobyte w różnych źródłach.

Przebieg zajęć

1.

Czas: 5 min
Forma: dyskusja
Pomoce: kartki, flamastry, taśma klejąca

Zapytaj uczestniczki i uczestników, co wiedzą o wodzie mineralnej: czy wody w butelkach czymś się od siebie różnią, czy czystsza jest woda z butelki czy z kranu itp. Poproś, żeby przeczytali zdania napisane kolorowymi flamastrami na kartkach i rozwieszono w różnych miejscach sali, a potem stanęli przy tym zdaniu, z którym się zgadzają. Powiedz, że naukowcy nie są zgodni, jaka woda jest najzdrowsza i którą powinno się pić.

Zdania: Woda butelkowana nie różni się od tej z kranu (czerwony). Woda butelkowana jest czysta i zdrowa (zielony). Woda z kranu jest czysta i zdrowa (niebieski). Woda w butelkach to niepotrzebne wydawanie pieniędzy (żółty). Dzieci powinny pić tylko sprawdzoną wodę z butelek (fioletowy).

2.

Czas: 10 min
Forma: praca w grupach
Pomoce: materiał pomocniczy „Woda”

Podziel uczestników i uczestniczki na grupy po 3–4 osoby. Rozdaj każdej z grup fragment artykułu, tekstu ze strony internetowej lub notatki prasowej z **materiału pomocniczego „Woda”**. Zadbaj o to, żeby wszystkie fragmenty były rozdane (jeśli jest mniej grup, rozdaj po 2–3 informacje). Poproś o uważne przeczytanie fragmentów.

3.

Czas: 10 min
Forma: praca w grupach
Pomoce: flamastry, kredki

Rozdaj kartki z napisanymi na kolorowo zdaniami z ćwiczenia 1. Poproś, aby uczestnicy w swoich tekstach zaznaczyli kredkami lub flamastrami na kolorowo fragmenty, które odpowiadają zdaniom wypisanym na kartce.

4.

Czas: 10 min
Forma: dyskusja, prezentacja
Pomoce: **materiał pomocniczy „Arkusze podsumowujące”** (najlepiej przerysowany na wielkim kartonie lub arkuszu szarego papieru i powieszony na tablicy), kolorowe flamastry

Na arkuszu podsumującym (**materiał pomocniczy „Arkusze podsumowujące”**) poproś przedstawicieli kolejnych grup o zaznaczenie kolorowymi flamastrami, jakie kolory pojawiły się w czytanej przez nich informacji. Z kolorowej szachownicy wynika, że żadna z informacji nie ma wszystkich kolorów. Wyjaśnij, że w zależności od tego, kto tworzy tekst i w jakim celu, może przedstawiać fakty w różnym świetle lub też czasem pomijać istotne treści (np. w tekście reklamowym nie znajdzie się informacja, że nadmierna ilość wody może być szkodliwa dla organizmu).

5.

Czas: 10 min
Forma: dyskusja

Podsumowanie. Powiedz uczestnikom, że informacje pochodzą z różnych źródeł. Dlatego trzeba sprawdzać ich wiarygodność. Z samego faktu, że większość ludzi kupuje wodę, nie wynika, że jest ona zdrowsza, ale też woda z kranu może być z wielu powodów w każdym kranie inna. Na koniec zapytaj, czy po tej lekcji ktoś zmienił swoje przekonania na temat wody i co go przekonało?

Ewaluacja

Czy po przeprowadzeniu zajęć ich uczestnicy i uczestniczki:

- wiedzą, że informacje zdobyte w różnych źródłach warto porównywać?
- potrafią porównać informacje z różnych źródeł?

Opcje dodatkowe

Uczestnicy samodzielnie wyszukują w Internecie informacje na zadany temat. Poproś, żeby postarali się znaleźć teksty pokazujące problem z różnych stron. Następnie przeanalizujcie, z jakich źródeł skorzystali i czy znalezione informacje można określić jako wiarygodne.

MATERIAŁY

materiał pomocniczy „Woda”

materiał pomocniczy „Arkusze podsumowujące”

ZADANIA SPRAWDZAJĄCE

Zadanie 1.

Przyporządkuj informacje do odpowiednich kategorii:

Kategorie:

- opinia
- reklama
- obiektywna informacja

Elementy do przyporządkowania:

- Foki wiodą wodno-lądowy tryb życia. [rozwiązanie: 3]
- Lubię foki, bo mają śliczne, gładkie futro. [rozwiązanie: 1]
- Odwiedź nasze oceanarium, a przeżyjesz niezapomnianą przygodę wśród fok. [rozwiązanie: 2]
- Foki potrafią pływać zarówno na brzuchu jak na grzbiecie. [rozwiązanie: 3]
- Wolontariusze, którzy chcieliby pracować w oceanarium, proszeni są o kontakt mailowy z Janem Kowalskim. [rozwiązanie: 3]
- Nie przepadam za wizytami w oceanarium, bo to strasznie nudne. [rozwiązanie: 1]
- Życie fok jest pasjonujące. [rozwiązanie: 1]
- Kup najmodniejsze w tym sezonie gadzety z naszego oceanarium. [rozwiązanie: 2]
- Album o fokach z naszego wydawnictwa to najlepszy prezent dla kogoś bliskiego. [rozwiązanie: 2]

SŁOWNICZEK

- **wiarygodność:** cecha tego, co wiarygodne, czyli rzetelne i godne zaufania
- **źródło informacji:** każdy przedmiot z którego czerpie się wiadomości na interesujący nas temat
- **manipulacja:** naginanie lub przeinaczanie faktów w celu udowodnienia swoich racji lub wpływania na cudze poglądy i zachowania

CZYTELNIA

- Dyczewski Leon, **Kryteria rzetelnej informacji** [W:] **Jaka informacja?**, red. Dyczewski Leon, Lublin 2009, s 25–32.
- **Wikipedia, Weryfikowalność**, dostęp: <http://pl.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Weryfikowalno%C5%9B%C4%87>.

Tekst: Urszula Dobrowolska, scenariusz: Anna Buchner, konsultacja merytoryczna: Justyna Jasiewicz. Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez Fundację Nowoczesna Polska.

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/jedna-informacja-a-zrodel-mnostwo/>.

Publikacja dofinansowana ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Podstawa programowa:

Język polski, II poziom edukacyjny

Cele kształcenia

Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji

Treści nauczania

odróżnia zawarte w tekście informacje ważne od informacji drugorzędnych;

Uczeń wyszukuje w tekście informacje wyrażone wprost i pośrednio (ukryte);

Uczeń wyciąga wnioski wynikające z przesłanek zawartych w tekście (w tym rozpoznaje w nim prawdę lub fałsz);

Podstawa programowa 2017:

Język polski, IV-VI klasa

Treści nauczania

Uczeń wyszukuje w tekście informacje wyrażone wprost i pośrednio.

Uczeń określa temat i główną myśl tekstu;

Uczeń korzysta z informacji zawartych w różnych źródłach, gromadzi wiadomości, selekcjonuje informacje.

Uczeń rozwija umiejętność krytycznej oceny pozyskanych informacji.

Wiedza o społeczeństwie, IV-VIII klasa

Treści nauczania

Uczeń znajduje w mediach wiadomości na wskazany temat; odróżnia informacje o faktach od komentarzy i opinii; wyjaśnia, na czym powinna polegać rzetelność dziennikarzy.

Uczeń przedstawia funkcje reklamy i krytycznie analizuje wybrany przekaz reklamowy.